

Komentar in karta: 2/76

SLA V171(a).01 'cepiti (drva na drobno)'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 'po dolgem razsekovati, klati', knj. *cepiti* in *cépiti -im* (*i*, *é*) je najpogostejši izraz *cepiti* s tvorjenkami, ki izražajo dovršnost, *scepiti*, *nacepiti* in *razcepiti*, ter *cepati*, sledijo tvorjenke s korenem *kla-* oz. *kal-* (*klati* in dovršna predpomska glagola *razklati* in *sklati* ter *kalati*). Pogosto se tako ta pomen 'deliti po dolgom' kot 'deliti počez, sekati' uporabljajo leksemi s korenem *sek-* (*sekati* in *sesekavati* ter dovršna glagola *nasekati* in *zasekati*) oz. *seč-* (*seči*, *seseči* in *sečiti*), drugi leksemi so redkejši (*drobiti* z dovršno tvorjenko *nadrobiti*, *krojiti* z dovršno tvorjenko *skrojiti*, *tacati* z dovršno tvorjenko *stacati* ter *razbivati*, *klestiti* in *strskati* z opisnim poimenovanjem *delati trske*), edini izposojeni leksem s tem pomenom je *šrafleti*.

V naslednjih točkah je naveden le en odgovor na vprašanji V171(a).01 *cepiti (drva na drobno)* in V171(b).01 *sekati*: *cepiti* v T031, T132, T173, T181, T327; *klati* v T247, T253, T254; *kalati* v T368, T370, T372, T373, T374; *krojiti* v T072; *sekati* v T019, T053, T058, T059, T066, T117, T120, T141, T143, T144, T176, T186, T187, T199, T208, T231, T247, T248, T254, T257, T259, T267, T274, T293, T303, T304, T305, T306, T326, T329, T333, T334, T335, T337, T340, T341, T343, T345, T346, T347, T348, T374, T379, T386; *zasekati* v T065; *seči* v T106, T112, T116, T123, T125, T126, T127, T148, T152, T154, T157; *sečiti* v T093, T096, T107. V krajevnih govorih, kjer natančen pomen edinega navedenega izraza ni pojasnjen, je zato problematično ločevanje med pomeni izrazov *cepiti* in *sekati*, ki se lahko uporabljata v obeh pomenih (o tem v kartah in komentarjih V171(a).03 *cepiti – pomen* (2/85) in V171(b).03 *sekati – pomen* (2/86)).

2. Morfološka analiza

cepiti < **cěp-i-ti* 'sekati, klati'

nacepiti < **na-cěp-i-ti* ← **na-* 'na' + **cěp-i-ti*

razcepiti < **orz-cěp-i-ti* ← **orz-* 'raz-' + **cěp-i-ti*

scepiti < **sṽ-cěp-i-ti* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + **cěp-i-ti*

cepati < **cěp-a-ti* 'klati' ← **cěp-ṽ* 'razcepljen kos lesa'

klati < **kol-ti *kol̥q* (< **kol-j-q*) 'klati, tolči'

razklati < **orz-kol-ti* ← **orz-* 'raz-' + **kol-ti*

sklati < **sṽ-kol-ti* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + **kol-ti*

kalati < **kal-a-ti* 'klati, tolči' (← **kol-ti *kol̥q* (< **kol-j-q*) 'klati, tolči')

sekati < **sěk-a-ti* 'sekati' ← **sěti* (< **sěk-ti*) 'seči, sekati'

nasekati < **na-sěk-a-ti* ← *na-* 'na' + **sěk-a-ti*

- zasekati** < **za-sěk-a-ti* ← *za-* 'za' + **sěk-a-ti*
sesekavati < **sṽ-sěk-a-va-ti* ← **sṽ-sěk-a-ti* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + **sěk-a-ti*
seči < **sěti* (< **sěk-ti*) 'seči, sekati'
seseči < **sṽ-sěti* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + **sěti*
sečti < **sěti* + **-ti*
drobiti < **drob-i-ti* 'drobiti'
nadrobiti < **na-drob-i-ti* ← **na-* 'na' + **drob-i-ti*
krojiti < **kroj-i-ti* 'rezati, krojiti'
skrojiti < **sṽ-kroj-i-ti* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + **kroj-i-ti*
razbivati < **orz-bi-va-ti* ← **orz-bi-ti* **orz-bbj-ǝ* ← **orz-* 'raz-' + **bi-ti* **bbj-ǝ* 'biti, tolči'
klestiti < **klest-i-ti* 'klestiti'
strskati < **sṽ-trěsk-at-i* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + **trěsk-a-ti* 'tolči'
delati treske < **děl-a-ti trěsk-ǝ* ← **děl-a-ti* 'delati' + **trěsk-a-ti* 'tolči', **trěsk-i-ti* 'udariti'
tacati < *(*tac*)-*a-ti* ← ben. it. *tazar* [tacar] 'rezati na kosce, mečkati, sesekljati, drobiti', čeprav se glede na ponazarjalno gradivo v ben. it. glagol uporablja predvsem v povezavi s predelavo mesa (Doria: 726)
stacati < **sṽ-(tac)-a-ti* ← **sṽ(n)-* 'skupaj z; od zgoraj navzdol' + *(*tac*)-*a-ti*
šrafljati < *(*šrafl*)-*a-ti*, morda v zvezi z nem. *Schraffe* 'prečna črta'

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *strskati* v T128, *šrafljati* v T020 in *razbivati* v T110.

Kot enkratnice s *sek-* so kartirani leksemi *sesekavati* v T105, *zasekati* v T065 in *nasekati* v T408.

Kot enkratnica s *seč-* je kartiran leksem *seseči* v T114.

Kot enkratnica z *drob-* je kartiran leksem *nadrobiti* v T167.

Kot enkratnica s *cep-* je kartiran leksem *razcepiti* v T155.

Kot enkratnica s *kroj-* je kartiran leksem *skrojitiv* T167.

Kot enkratnica s *kla-* je kartiran leksem *sklati* v T114.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *cepiti* v T148, T247 in T254, *klati* v T231 in T110, *stacati* in *razklati* v T118, *seči* in *sekati* (en odgovor za vprašanja V171(a).01 in V171(b).01) v T109, *seči* v T137, *sekati* v T020 in T234).

Kot opisno poimenovanje je kartiran leksem *delati trske* v T371.

4. Uporabljena dodatna literatura

EWD: 1244; Koletnik 2015b

5. Primerjaj

SLA: V171(a).03 *cepiti – pomen* (2/85), V171(b).01 *sekati* (2/77), V171(b).03 *sekati – pomen* (2/86), V317.01 *poleno* (2/73); OLA: 869, 870; ALE: 368; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: 702 *sječi*; ÚMNYA: /

6. Etnološka osvetlitev

Cepljenje drv na drobno je delovno opravilo, ko sekač (gospodinja, gospodar, otrok, hišni posel, dekla, najeti delavec, sorodnik idr.) iz debelejših polen pripravlja tanjša, primerna za kurjenje v peči, na ognjišču ali štedilniku na drva. S cepljenjem sekač pripravlja iz večinoma mehkih in bolj smolnatih vrst lesa (smreka, bor) tudi drobne trske za podkurjenje ognja v pečeh na trda goriva, za taborni ogenj in podobno. Ponekod so po celjenju drv na drobno trske povezali v butare, da so zagotovili hitrejše sušenje lesa in imeli pregled nad pred zimo pridobljeno kurjavo.

7. Skica

